

منابع مالی تأمین بخش کشاورزی ایران

"باید نگاه را به بخش کشاورزی عوض کنیم"

که بدین معنی است که امروزه صرف عنوان محصول یا کمیت یا بسته‌بندی آن مورد توجه مصرف‌کننده نیست. ارزش غذایی و تأثیر بر سلامتی، عاملی بسیار تعیین‌کننده است و بنابراین عرضه‌کننده‌ها باید این عامل را در نظر بگیرند.

اما از طرف دیگر رشد حوزه کشاورزی در دنیا هم زیاد است و کشورهای زیادی در دنیا هستند که شاید تنها از ۴۰ درصد ظرفیت خود استفاده می‌کنند. به عنوان مثال کشور برزیل ظرفیت‌های کشاورزی بسیار بالا، اراضی حاصلخیز و آب و هوای مناسبی دارد. آرژانتین، آمریکا و کلاً کشورهای آمریکای جنوبی به همین صورت هستند. به علاوه، هند و چین هم از کشورهایی سرآمد هستند که هنوز هم از ظرفیت‌های خود به طور کامل استفاده نکرده‌اند. البته محصولات کشاورزی بنا به ماهیتی که دارند، مقداری تحت تأثیر قیمت قرار می‌گیرند و تولیدکننده‌ها از این نظر معمولاً آسیب‌پذیر هستند. این عوامل همه دست به دست هم می‌دهند تا همیشه اختلافی بین عرضه و تقاضا وجود داشته باشد.

در کشور ما هم ظرفیت تولید محصولات کشاورزی طی ۳۰ سال گذشته حدود ۴ تا ۵ برابر شده است و در مقایسه با افزایش دو برابری جمعیت نشان می‌دهد که پتانسیل تغذیه کشور بیشتر از رشد جمعیت افزایش یافته است. با توجه به پیش‌بینی‌های برنامه و ظرفیت‌های موجود، ما می‌توانیم در برنامه پنجم، ظرفیت چند برابر شده طی چند سال گذشته را با برنامه‌ریزی منسجم، هماهنگ و حساب‌شده، تا حداقل دو برابر افزایش دهیم. در ضمن در بسیاری از محصولات هم پتانسیل صادراتی وجود دارد. نکته مهم این است که ما باید نگاه به بخش کشاورزی را تغییر دهیم و باید این بخش را آماده صادرات و عرضه به بازارهای سخت‌گیر جهانی کنیم. این مسایل موجب توسعه بخش کشاورزی می‌شوند. سرمایه‌گذاری‌هایی که در حال حاضر در رابطه با مکانیزاسیون سیستم‌های آبیاری صورت می‌گیرد، نشان می‌دهند که ما در نقطه‌ای قرار گرفته‌ایم که می‌توانیم جهش خوبی در رابطه با کیفیت و کمیت محصولات کشاورزی داشته باشیم.

اقتصاد ایران: تأمین مالی بخش کشاورزی با توجه به عواملی که در این بخش اثرگذار هستند با چه چالش‌هایی مواجه است؟

عوامل متعددی در بخش کشاورزی تعیین‌کننده هستند. یکی از عواملی که می‌تواند تأثیر زیادی در آینده این بخش داشته باشد، سرمایه‌گذاران و فعالان بخش کشاورزی یا همان کشاورزان هستند. تصویری که از کشاورز در اذهان وجود دارد، معمولاً تصویر ساده‌ای است و تأثیرگذاری آن را در کیفیت و کمیت محصول کم می‌دانیم. با تغییراتی که در تکنولوژی‌ها و روش‌های

مصاحبه اختصاصی ماهنامه «اقتصاد ایران» با دکتر محمد طالبی، رییس هیأت مدیره و مدیر عامل بانک کشاورزی

رشد سپرده داشته‌ایم. همچنین به منظور قدرتمند کردن بانک برای خدمت کردن به بخش کشاورزی، برنامه‌های

هوشمندانه تعریف شده متعدد و متنوعی در حوزه تجهیز سپرده‌ها داریم. در جذب سپرده‌ها، سپرده‌های مردمی را که پیش‌بینی کرده بودیم در کل سال ۸۸ محقق شود، در همین ۹ ماهه، تا الان به طور کامل تحقق یافته که رکورد بسیار خوبی است. معمولاً برنامه‌ها در پایان سال از مقداری هم که پیش‌بینی شده، کمتر تحقق پیدا می‌کند. پیش‌بینی ما این است که سعی کنیم این روند را حفظ کرده و ادامه دهیم تا موقعیت بانک تقویت شود.

اقتصاد ایران: با توجه به تقاضای فراوان محصولات کشاورزی و غذا در جهان و رشد آن در سال‌های آتی آیا کشور ما توانایی کافی برای پوشش سطح قابل قبولی از تقاضا را دارد؟

رشد جمعیت در دنیا زیاد است و این مسأله نیاز را به محصولات کشاورزی افزایش می‌دهد. نکته دیگر این که درآمد سرانه در دنیا افزایش می‌یابد و متناسب با آن، تقاضا برای محصولات کشاورزی زیاد می‌شود. پدیده‌های جدیدی هم در عرصه کشاورزی در دنیا مطرح است که بازار تقاضا را تحت تأثیر قرار می‌دهند. به عنوان مثال مفهومی مثل Functional Foods یا غذاهای فراسودمند وجود دارد

اقتصاد ایران: واگذاری تسهیلات در بخش کشاورزی و زیرمجموعه‌های مربوط به آن در سال جاری نسبت به سال گذشته چه تغییراتی داشته است؟

از ابتدای سال ۸۸ تا اواسط آذر رقیمی بالغ بر ۳۵ هزار میلیارد ریال تسهیلات پرداخت کرده‌ایم که بالاتر از ۹۰ درصد آن به بخش کشاورزی تعلق گرفته است و حوزه‌های زراعت و باغداری، دام و طیور، خدمات بازرگانی کشاورزی، شیلات و آبزیان و دیگر حوزه‌ها را در بر می‌گیرد. در سال جاری تاکنون نسبت به مدت مشابه سال قبل، بیش از ۴۰ درصد افزایش پرداخت تسهیلات داشته‌ایم و پیش‌بینی می‌کنیم که با توجه به بارندگی و نزولات جوی و ظرفیت‌های زیادی که برای کار در بخش کشاورزی وجود دارد، این روند ادامه یافته و در این بخش تأمین‌کننده باشیم.

اقتصاد ایران: در حال حاضر جذب سپرده در بانک کشاورزی به چه صورت است؟

بانک کشاورزی، بانکی تخصصی است و خدمات زیادی به این بخش ارائه می‌دهد، اما گاهی اینگونه تصور می‌شود که تنها، مشتریان آن مربوط به بخش کشاورزی هستند. ولی بانک کشاورزی در حوزه‌های متنوعی خدمات ارائه می‌دهد که این امر سبب شده تا بانکی پیشرو و سرآمد باشد. ما پتانسیل زیادی در بخش بانکی داریم که تعداد زیادی از مشتریان خرد و عمده، آن را می‌شناسند. تنوع ابزارهای مالی برای مشتریان سپرده‌ای و سوده‌ای قابل رقابت، از خدمات بانک به مشتریان بوده که در حال توسعه است. تقریباً فاصله نظام بانکی با بانکداری الکترونیک بانک کشاورزی بسیار زیاد است. یعنی در بانکداری الکترونیک، ما پیشاهنگ نسل چهارم در کشور هستیم. تحقق اصول نظام بانکی، وقت، هزینه و انرژی بسیار زیادی را از همکاری بانکی می‌گیرد. این کار در بانک کشاورزی تحقق پیدا کرده است و از همکاری بانکی پیشرفته و مشهور در سطح دنیا برخوردار است. بانک کشاورزی در همه شاخصه‌های بانکداری الکترونیک که در بانک مرکزی مطرح می‌شود، از این نظر سرآمد است. این مسأله پتانسیل خوبی به ما می‌دهد که مشتریان مختلفی را پوشش دهیم که ما نیز از این امکان استفاده کردیم. جذب سپرده‌های بانک در سال جاری هم مثل سال گذشته رشد خوبی داشته و تا همین مقطع ما حدود ۲۷ درصد

کشاورزی ایجاد شده، امروزه خود به خود نیازمند این هستیم که از متخصصین کشاورزی در این بخش استفاده شود. از طرف دیگر با توسعه حوزه آموزش، تعداد زیادی فارغ‌التحصیل کشاورزی وجود دارد که برای ورود به این عرصه آماده‌اند. اگر بخواهیم به صورت مقطعی به بخش کشاورزی نگاه کنیم، ممکن است ظاهراً این طور به نظر برسد که بدنه‌ای که امروزه به صورت سنتی کار کشاورزی انجام می‌دهد، قسمت عمده فعالان این بخش هستند. اما این روند رو به بهبود است، یعنی ما به کمک نیروهای متخصص، سیستم تولید گلخانه‌ای و استفاده از تکنولوژی‌های نوین را به تدریج افزایش می‌دهیم. چالشی که معمولاً در بخش تأمین مالی بخش کشاورزی وجود

دارد ریسک کساناست که منابع به آنها تعلق می‌گیرد و ممکن است نتوانند آن را به خوبی اداره کرده و به بانک بازگردانند. یکی از مشکلاتی که منجر به "دیرپرداخت" می‌شود این است که کشاورزی ما سنتی است و به همین دلیل از شرایط آب و هوایی، شرایط بازار و دیگر شرایطی که در اقتصاد کشور پیش می‌آید تأثیرپذیری زیادی دارد. در برنامه‌های ما به سطح توانایی افرادی که برای تأمین مالی طرح، گرفتن تسهیلات یا ایجاد بنگاه اقتصادی کشاورزی مراجعه می‌کنند، توجه زیادی شده است. این که هر شخصی در هر تخصص، رشته و توان جسمی و فکری بخواهد وارد فعالیت کشاورزی شود، خطر بزرگی برای این

بخش است. بخشی از منابع کشاورزی را همین خطر در گذشته دچار آسیب کرده و نباید اجازه دهیم این اتفاق در آینده تکرار شود. البته شرایط آب و هوایی هم طی چند سال گذشته در دیرپرداخت تأثیرگذار بوده و بانک هم برای همراهی با کشاورزان تلاش زیادی کرده است.

اگر نمودار رشد توسعه‌ای کشور را در بخش‌های مختلف ترسیم کنیم، مشاهده می‌کنیم طی ۱۰ تا ۱۲ سال گذشته، مطالبات معوق روند صعودی را با شیب تند داشته است. در این شرایط طبیعی است که بسیاری از زیرساخت‌های کشور، کشتش چنین ظرفیتی را ندارند. مدیریت پروژه در کشور ما به خوبی انجام نشده و تدابیری هم در بخش خصوصی صورت نگرفته است. ورود نقدینگی و سرمایه‌گذاری خارجی در کشور ما روند خوبی نداشته و بانک‌محور بودن کشور هم فشار زیادی به منابع بانکی وارد آورده است. یعنی سرمایه‌گذاران ترجیح می‌دهند منابع کمی از خود بگذارند و بخش زیادی را از بانک تأمین کنند. قوانین ما هم این فرهنگ را تقویت می‌کند که به نظر من این کار با شرایط فعلی کشور متناسب نیست.

طبیعی است که بازگشت منابعی که وارد سرمایه‌گذاری در این بخش شده، موکول به موفق شدن این سرمایه‌گذاری‌ها شود. برخی از طرح‌ها با شکست

مواجه می‌شوند، برخی بازار خود را از دست می‌دهند و برخی به علت واردات مشکل پیدا می‌کنند. با توجه به سیستم‌ها و روش‌هایی که معمولاً دستگاه‌های نظارتی اعلام می‌کنند، این امر موجب می‌شود عنوانی به نام مطالبات معوق شکل بگیرد. در شرایط فعلی توسعه، مطالبات معوق یک واقعیت است و خود آن به عنوان یک معضل و بحران در کشور مطرح نمی‌شود. این واقعیت را ما باید پیش‌بینی می‌کردیم و حال باید برای خروج از آن کمک کنیم. در بانک کشاورزی هم تقریباً همین نگاه وجود داشته و دولت هم حمایت زیادی از بانک کرده است. به هر حال افزایش این منابع، یعنی کم کردن مطالبات معوق و سرعت دادن به گردش منابع

بانک‌ها، اقدامی است که نیازمند تلاش کساناست که صنعت و کشاورزی ما را مدیریت می‌کنند.

اقتصاد ایران: سودهای پرداختی سیستم بانکی به سرمایه‌گذاری‌ها در بانک کشاورزی از چه وضعیتی برخوردار است؟

بحث سود بانکی که در نظام بانکی ایران عاملی تعیین‌کننده در رقابت بانک‌ها محسوب می‌شود، مؤلفه‌ای است که سیاست‌گذاران توجه زیادی به آن کرده‌اند. یعنی به عنوان ابزاری نظارتی، کنترلی و تنظیمی شناخته می‌شود. در اقتصادی که همه ارکان و مؤلفه‌های آن آزاد عمل کنند، نرخ سود بانکی دستوری تعیین نمی‌شود. سیکلی را که ما بین تورم و نرخ سود بانکی تعریف می‌کنیم و معتقدیم تورم باید تعیین‌کننده نرخ سود بانکی باشد، طی یک دوره ۱۰ تا ۱۵ ساله، چرخه مثبتی را ایجاد کرد و باعث شد این دو متغیر، همواره یکدیگر را تقویت کنند. یعنی سود بانکی افزایش یافت، چون تورم بالا بود و تورم افزایش یافت چون سود بانکی بالا بود. این مسأله اقتصاد را به سمتی برد که سرمایه‌گذاری‌های واقعی را در کشور تحت تأثیر خود قرار داد. در سرمایه‌گذاری‌های واقعی، هنگامی که نرخ سود بانکی افزایش می‌یابد، معمولاً

بازدهی به اندازه سود بانکی میسر نیست، مگر این که این بازدهی، حاصل از تورم در قیمت کالاهای یک بخش یا بنگاه اقتصادی باشد که برای اقتصاد بسیار مضر است. معمولاً از نظر مدیریتی در هر حوزه‌ای، وقتی سیکل‌های هم‌افزایی مخربی شکل می‌گیرند، باید یک جریان عکس ایجاد شود. کنترل و کاهش نرخ بهره را می‌توان در این ظرف توجه کرد. البته نکته‌ای که مهم است و باید بیشتر به آن توجه شود این است که صرف کاهش سود بانکی نمی‌تواند این چرخه را اصلاح کند و عوامل دیگری هم باید مورد توجه قرار می‌گرفتند. اگر اقدامی برای حداقل کردن فرصت‌های کاذبی که وجود داشت و منابع به سمت آنها می‌رفت، انجام می‌شد - به عنوان مثال در مسکن و بازارهای کاذب - در آن صورت مؤلفه کاهش نرخ سود بانکی اثرگذاری بیشتری داشت و وضعیت سرمایه‌گذاری در کشور روز به روز به سمت موفقیت پیش می‌رفت. با وجودی که به این مؤلفه توجه زیادی شد، اما سایر ارکان مورد توجه قرار نگرفت و در نهایت اثرگذاری کاهش نرخ سود بانکی را کم کرد.

در مورد بانک کشاورزی هم باید گفت هر چیزی که بر سود بانکی تأثیرگذار بود و در جامعه شکل می‌گرفت برای همه بانک‌ها از جمله بانک کشاورزی وجود دارد. بانک کشاورزی هم سودهایی را مانند شبکه بانکی به صورت کاملاً رقابتی پرداخت می‌کند، هر چند که در دوره‌ای که بین نرخ سود بانک‌های خصوصی و بانک‌های دولتی شکاف وجود داشت، صدماتی به همه بانک‌های دولتی از جمله بانک کشاورزی رسید.

اقتصاد ایران: با توجه به شکاف موجود بین عرضه و تقاضای غذا در جهان، چه راهبردهایی را در زمینه تأمین مالی بخش کشاورزی و صنعتی شدن این بخش پیشنهاد می‌کنید؟

صنایع غذایی در دنیا از نظر سودآوری رتبه چهارم را دارند. بنابراین، صنایع غذایی ذاتاً حوزه سودآور و جذابی برای فعالیت هستند. خیلی از صنایع غذایی در کشور ما موفق هستند و سود خوبی دارند. بنابراین با آوردن سرمایه‌گذارانی که نگاه اقتصادی بهتری دارند، می‌توان پتانسیل سودآوری صنایع غذایی و کشاورزی را افزایش داد. به همین منظور ما در حال تأسیس شرکت تأمین سرمایه بانک کشاورزی هستیم تا سرمایه‌گذاران عمده و موفق را به بخش کشاورزی جذب کرده و به تأمین مالی بخش کشاورزی کمک کنیم.

اقتصاد ایران: متشکریم. ■